

SAĞLIK BAKANLIĞI
Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Hasta Hakları ve Tıbbi Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Bakanlık Yayın No:963

ULAKBİM TR Dizinde Taranmaktadır

Hakemli Dergi

TSHD

Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi

ISSN: 2149-309X-Biannually

<https://tibbisosyalhizmetdergisi.saglik.gov.tr>

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tshd>

Yıl/Year: 2022 Aralık/December

Sayı/Issue: 20

COVID-19 SÜRECİNDE BİREYLERİN ALGILADIKLARI AİLE BÜTÜNLÜK DUYGUSUNUN AİLEDEKİ ÇATIŞMA VE BİRLİK DURUMUNA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Derya KAYMA¹

Zilan UĞURLU²

Ayşin ÇETİNKAYA BÜYÜKBODUR³

Makale Bilgileri/ Article info

Makalenin Türü/Article Type: Araştırma
Geliş Tarihi / Date Received: 20.10.2022
Revizyon Tarihi/Date Revised: 21.10.2022
Kabul Tarihi / Date Accepted: 14.11.2022
Yayın Tarihi / Date Published: 30.12.2022
DOI: <https://doi.org/10.46218/tshd.1192272>

Makale Künyesi/To cite this article: Kayma, D., Uğurlu, Z. ve Çetinkaya-Büyükbodur, A.(Aralık, 2022). Covid-19 sürecinde bireylerin algıladıkları aile bütünlük duygusunun ailedeki çatışma ve birlik durumuna etkisinin incelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, 20: 26-49. Doi: doi.org/10.46218/tshd.1192272

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Zilan UĞURLU, Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, zilanugurlu@baskent.edu.tr
ORCID: 0000-0002-3740-3191

Öz

Bu araştırmanın amacı; bireylerin algıladıkları aile bütünlüğü duygusunun Covid-19 pandemi sürecinde ailelerdeki çatışma ve birlik durumlarına etkisinin incelenmesidir. Ayrıca, bireylerin bazı sosyodemografik özellikleriyle birlikte pandemi döneminde yaşanan iş ve sağlık sorunları ile aile bütünlük duygusu ve ailede yaşanan çatışma ve birlik durumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi de alt amaçları oluşturmaktadır. Çalışma grubunda bulunan 18 yaş üstünde uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan 137 katılımcıdan elde edilen veriler araştırma sonuçlarına dâhil edilmiştir. Araştırma 28 Şubat 2021 ile 15 Mayıs 2021 tarihler arasında yapılmıştır. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Covid-19 Hane Halkı Çevre Ölçeği (CHÇÖ), Aile Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği (ABDÖ-K) Kısa Formu kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; bireylerin algıladıkları aile bütünlük duygusunun aile içi çatışmayı anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenirken, aile içi birlik/beraberliğin anlamlı bir yordayıcısı olmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla, bireylerin algıladıkları aile bütünlüğü duygusu Covid-19 sürecinde ailelerdeki çatışma üzerinde etkili olabilmektedir. Covid-19 sürecinde aile içi çatışma ile cinsiyet ve algılanan sosyoekonomik düzey arasında anlamlı farklılıklar bulunmakla birlikte çocuk sayısı ile de pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Sağlık sektöründe çalışan bir aile bireyinin bulunma durumunun da aile içindeki birlik ve beraberlik durumunda anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Cinsiyet, algılanan sosyoekonomik düzey ve aile içinde hastalık belirtisi gösteren bireyin bulunması aile bütünlük duygusu ile ilişkili olan değişkenler olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile bütünlük duygusu, Çatışma ve birlik/beraberlik, Pandemi dönemi iş ve sağlık yaşam sorunları.

EXAMINATION OF THE EFFECT OF FAMILY SENSE OF COHESION PERCEIVED BY INDIVIDUALS IN THE COVID-19 PROCESS ON THE STATUS OF CONFLICT AND UNITY IN THE FAMILY

Abstract

The purpose of this research; The aim of this study is to examine the effect of the sense of family cohesion perceived by individuals on the conflict and unity situations in families during the Covid-19 pandemic. In addition, some sociodemographic characteristics of individuals, together with the work and health problems that spread during the pandemic period, the sense of family cohesion and the relationship between conflict and unity in the family constitute sub-objectives. The data obtained

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Kırkağaç Meslek Yüksekokulu, Sosyal Hizmet ve Danışmanlık Bölümü, Sosyal Hizmetler Programı, ORCID: 0000-0001-7014-8631

² Öğr. Gör. Dr., Başkent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0002-3740-3191

³ Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID: 0000-0002-8042-4174

from the 137 participants in the study group, who were reached by the convenient sampling method over the age of 18, were included in the research results. The research was conducted between 28 February 2021 and 15 May 2021. Personal Information Form, Covid-19 Household Environment Scale (CHÇÖ), Family Integrity (Consistency) Sense Scale (USAS-S) Short Form were used in the study. According to the research findings; while it was determined that the sense of family cohesion perceived by individuals significantly predicted intra-familial conflict, it was not found to be a significant predictor of intra-familial unity/togetherness. Therefore, the sense of family cohesion perceived by individuals can have an impact on the conflict in families during the Covid-19 process. While there are significant differences between family conflict, gender and perceived socioeconomic level during the Covid-19 process, there is also a positive relationship with the number of children. It has been determined that the presence of a family member working in the health sector also creates a significant difference in the unity and solidarity within the family. Gender, perceived socioeconomic level, and the presence of an individual showing signs of illness in the family were determined as variables associated with the sense of family unity.

Keywords: *Sense of family cohesion, conflict and unity, the health and working life problems during the Covid-19 pandemic period.*

1. Giriş

Coronavirüs pandemisi (Covid-19), başlangıcından itibaren küresel ölçekte yaşamı tehdit eden, bireylerin, ailelerin ve toplumların refahını etkileyen benzersiz bir salgın sürecini ortaya çıkarmıştır. Bu süreç biyopsikososyal bir varlık olan insanın ve oluşturduğu sosyal sistemlerin üzerindeki yüklerde artışı beraberinde getirmiştir. Bulaşma riskine karşı bireysel ve toplumsal yönden çeşitli tedbirler almak mümkün olmakla birlikte söz konusu tedbirler salgının yayılmasını tümünden önleyememektedir. Bu durum da salgın karşısında bireylerin stres yaşantılarının süreklilik göstermesi sonucunu doğurmaktadır. Bireysel düzeyde anksiyete/korku, depresyon, öfke, suçluluk, üzüntü, travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik yaşantılara yol açan corona virüsün aile yaşantıları üzerinde de ekonomik kayıplar, sosyal mesafe ile sevdiklerinden ayrılma, yeterli yiyeceğe sahip olma ile ilgili güvensizlikler, okul ve iş yaşamına ilişkin rutinlerde değişim ve gelecekle ilgili belirsizlikler yaşama gibi çok sayıda olumsuz yansımaları söz konusudur (Chew, Wei, Vasoo, Chua ve Sim, 2020, s.354). Çay (2021)'in Covid-19 salgınının etkileri ve koronavirüs korkusunu ölçtüğü çalışmasında da ruhsal ve psikosomatik etkiler, kabul edilme/içerilme, reddedilme/dışlanma, yaş ve cinsiyet gibi etkenler koronavirüs korkusunu %66 oranında açıklamaktadır. Sonuç olarak bireylerin psikososyal ve ekonomik yaşantılarında karşılaştıkları bu güçlükler aile refahını da olumsuz etkilemektedir. Ailede yaşanan güçlüklerin olumsuz etkilerine karşı koruyucu bir etmen olarak kabul edilen aile bütünlük duygusunun, pandemi sürecinde ailelerdeki çatışma ya da beraberlik durumunu nasıl etkilediğinin belirlenmesi ailenin refahının sağlanabilmesi açısından önemli görülmektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında aile bütünlük duygusunun pandemi sürecinde ailedeki çatışma ve birlik durumunu nasıl etkilediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

1.1. Covid-19 Pandemisinde Aile

Covid-19 pandemi sürecindeki bulaş riskini önlemek amacıyla uygulanan sosyal mesafe ve karantina kısıtlamalarıyla gelen sokağa çıkma yasakları, okulların yüz yüze eğitime ara verip çevrimiçi eğitime geçmiş olması evde bulunma süresini artırmaktadır. Söz konusu artış aynı haneyi paylaşan aile üyelerinin genellikle

sınırlı bir alanda uzun süreler bir arada olmasını, sosyal aktivitelerin evde gerçekleştirilmesini gerektirmektedir. Fiziksel ve sosyal mesafe hem ebeveynlerin hem de çocukların aile dışındaki sosyal ilişkilerinde değişimlere yol açarak söz konusu etkileşimlerin azalmasına neden olabilmektedir.

Evde kapalı olma durumu çocuklarda fiziksel aktivitenin azalmasına, daha çok bilgisayar ve televizyon ekranı karşısında bulunmalarına, uykuda düzensizliklere, beslenme alışkanlığında değişimlere (Łuszczki vd., 2021, s. 1-2), kurallara karşı tahammülsüzlüğün artmasına, ruh halinde değişimlere neden olurken; ebeveynlerde ise aileye gelir sağlamaya dönük endişelere, stres ve yorgunluk yaşamalarına, uyku düzensizliklerine, eşleri ve çocukları ile olan ilişkilerde sorunların ortaya çıkmasına, çocukların akademik uğraşlarını yönetmede güçlüklerin yaşanmasına neden olabilmektedir (Brown, Doom, Lechuga-Peña, Watamura ve Koppels, 2020, s. 9). Kapanmalar aile üyelerinin yaşamlarını hem psikolojik hem de sosyal boyutta olumsuz etkileyerek salgın döneminin daha da güç geçirilmesine neden olmaktadır (Çay, 2021).

Pandemi döneminde psikososyal işlevselliklerde yaşanan bu olumsuz durumlar bazı sosyodemografik özellikli gruplarında daha fazla görülebilmektedir. Yaş, cinsiyet, çocuk sahibi olma, sosyoekonomik durum bu sosyodemografik özelliklere örnek olarak verilebilir. Rodríguez ve diğerleri (2020)'nin İspanya'da yapmış olduğu sonucunda Covid-19 sürecinde yaşanan kısıtlamaların belirli gruplar üzerinde daha fazla stres yarattığı tespit edilmiştir. Buna göre; 25 yaş altındaki nüfus grubu, kadınlar ve düşük gelirli bireyler Covid-19 sürecinde daha yüksek düzeyde stres yaşamaktadır. Çeşitli ülkelerdeki COVID-19'un neden olduğu stres algısının incelendiği başka bir araştırma sonucuna göre; gençlerin yaşlılara oranla daha fazla anksiyete yaşadığı (Limcaoco, Mateos, Fernandez ve Roncero, 2020, s.7) belirtilmektedir.

Pandemi koşulları kadınlar üzerindeki bakım yükünü ve ev işlerini artırmıştır. Çocukların akademik ve psikososyal gelişimlerine önemli ölçüde katkı sunan okulların ve kreşlerin bu süreçte kapalı olmaları nedeniyle ebeveynler çocukların bakımlarından sorumlu oldukları kadar evde eğitim ve öğretimleri konusunda da sorumluluk üstlenmişlerdir.

Okul çocukları için, okulların kapanması öğrenmenin kesintiye uğramasına ve uyum sorunlarına neden olabilmektedir (Kuhfeld vd., 2020, s.552). Çocukların eğitim ve öğrenimlerine ebeveyn katılımı açısından pandemi öncesi farklılıklar değerlendirildiğinde düşük eğitim ve gelir düzeyindeki annelerin çocukları, yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip annelerin çocuklarına göre öğrenme kayıpları açısından daha büyük risk altında olabilmektedir (Kalil, Ryan ve Corey, 2012, s.1380). Alan yazında eğitim ve gelir düzeyi düşük olan, daha az sosyo-duygusal becerilere sahip ebeveynlerin çocuklarının daha yüksek gelirli ve daha eğitilmiş ebeveynlerin çocuklarına kıyasla daha fazla risk altında olabilecekleri belirtilmektedir (Attanasio, Blundell, Conti ve Mason, 2020, s.10).

Covid-19 süreci ebeveynlerin ruh sağlığını olumsuz biçimde etkileyerek, yetişkinlerde ve çocuklarda duygusal ve davranışsal sorunlara neden olabilecek stresli ev ortamını oluşturabilmektedir. Bu süreçte ebeveynlerde görülen umutsuzluk, yalnızlık, depresif belirtiler stresli bir ev ortamı için risk etmenleridir

(Conger vd., 2002). Covid-19 süreci sosyoekonomik sorunları da beraberinde getirmektedir. Bazı ailelerdeki ebeveynler, bu süreçte iş yerlerindeki mali problemler nedeniyle işten çıkarılma, ücretsiz izin, evden çalışma ile karşılaşmaktadırlar. Gelir kaybı ile yaşanan sosyoekonomik sorunlar aile üyelerinde akut ve kronik stres gibi psikolojik sorunlara yol açmakta, hatta bireyleri intihara sürükleyebilmektedir (Margerison-Zilko vd., 2016, s.83). Alan yazında yer alan çalışmalarda sosyo-ekonomik sorunlar (gelir ve iş kayıpları, borç artışları) ile ailelerde yaşanan çatışmalar, evlilik ilişkisindeki sorunlar (Schneider, Waldfogel ve Brooks-Gunn, 2017, s.72), çocuk ihmal ve istismarındaki artış arasında ilişkinin bulunduğu belirtilmektedir (Lefebvre, Fallon, Van Wert ve Filippelli, 2017, s.8). Dolayısıyla COVID-19 salgınında aile üyeleri çeşitli stres yaratan olayları sınırlı bir fiziksel alanda ve zaman sınırı olmadan birlikte deneyimlemektedirler. Bu durum aile içinde çatışmaların yaşanma potansiyelini içinde barındıran stresli bir ev ortamı oluşturmaktadır. Ailedeki çatışmaların, çocuk ve ergenlerde duygusal gelişimde geriliğe (Amir, 2017, s.2), kaygı bozukluklarına (Priest ve Denton, 2012, s.568), obeziteye (Halliday, Palma, Mellor, Green ve Renzaho, 2013, s.490), psikolojik sıkıntıya (Constantine ve Flores, 2006, s.357), problemlili davranışlara (Cummings, Koss ve Davies, 2015, s.505) neden olabileceği belirtilmektedir. Tüm bu faktörler Covid-19 pandemisi sürecinde aile bütünlüğünü korumanın son derece gerekli bir unsur olduğunu düşündürmektedir.

1.2. Aile Bütünlük Duygusu

Aile bütünlüğü çeşitli stres etmenleri ile ilişkili olumsuz sonuçları hafifletebilen, esenliğe katkıda bulunan (Leidy, Guerra ve Toro, 2010, s.253), koruyucu bir etmen olma özelliği taşımaktadır. Çin'de Wenchuan depreminden sonra yapılan bir araştırmada aile bütünlüğü duygusu yüksek düzeyde olan yetişkinlerin daha az duygusal sıkıntı yaşadıkları belirlenmiştir (Cao, Jiang, Li, Hui Lo ve Li, 2013). Amerika'da hasta ve yakınları ile yapılan bir çalışmada ise hastaların aile bütünlük duygusunun yaşam kalitesinde önemli ve güçlü bir yordayıcı olduğu belirlenmiştir (Anderson, 1998). Lustig ve Akey (1999) günümüzde yapılan birçok çalışmada bütünlük duygusunun pozitif ruh sağlığının geliştirilmesi ve sürdürülmesinde önemli bir etmen olduğu belirtilmektedir. Ailelerin sorun çözme becerilerinde önemli rol oynayan aile bütünlüğü sorunlarla başa çıkmayı kolaylaştırarak aile içi çatışmaları önleyebilmektedir (Fosco ve Lydon-Staley, 2020, s.1673). Bu bağlamda bireylerdeki aile bütünlüğü duygusu ile Covid-19 pandemi sürecinin aile sisteminde yarattığı kriz durumunun birlikte incelenmesi önemli görülmektedir.

Aile sistemindeki bütünlük duygusu stres etmenlerinin yarattığı gerilimlerin yönetilmesinde belirleyicidir. Bütünlük duygusu stresörleri önceden tahmin etme ve onları daha etkin bir şekilde yönetme gücü sağlamaktadır. Antonovsky ve Sourani (1988, s. 89)'ye göre; güçlü aile bütünlüğü duygusu eş rolleri ile ilişkili olarak ortaya çıkan fiziksel ve duygusal taleplerin başarılı bir şekilde karşılanması için algısal, motivasyonel ve davranışsal bir temel sağlamaktadır. Antonovsky (1987)'ye göre; ailenin bütünlük duygusu ailenin içinde bulunduğu çevrenin taleplerini anlaşılabilir (yapılandırılmış, öngörülebilir), yönetilebilir şekilde algılaması

etrafında şekillenmektedir (Antonovsky ve Sourani, 1988, s.82). Anlaşılabilir olma durumu; uyarıların düzenli, sabit yapılandırılmış ve net olarak yorumlanma derecesini ifade ederken yönetilebilir olma durumu ise; ailenin uygun kaynakların mevcut olduğunun farkında olma derecesini ifade etmektedir (Feldman, Einav ve Margalit, 2017, s.277).

Aile bütünlüğü/tutarlılığı duygusu bireylerin güçlü yönlerine ve yaşamdaki stresörlere başarılı bir şekilde uyum sağlama kapasitelerine odaklanmaktadır. Alan yazında yer alan çalışmalara göre bazı sosyodemografik değişkenlere göre aile bütünlüğü duygusu değişebilmektedir. Şahin (2019)'in evli bireylerin aile değerleri ile aile bütünlük duygusunun birlikte incelediği çalışmasında aile bütünlüğü duygusunun erkeklerde daha yüksek düzeyde ölçüldüğü belirlenmiştir. Moen ve Hall-Lord (2016)'un Norveç'teki ailelerdeki bütünlük duygusunu inceledikleri çalışmada yaşı büyük olan ve çocukları olan ebeveynlerin aile bütünlük duygusunun çocuğu olmayan ve yaşı küçük olan çiftlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Aile bütünlüğü duygusu, bireysel bütünlük duygusunu şekillendirmede ve değiştirmede önemli bir etmen olma özelliği taşımaktadır (Ngai ve Ngu, 2011, s.299). Antonovsky (1979) psikolojik tepkilerin psikososyal stresörlere karşı direnç kaynaklarının seferber edilmesine dayandığını belirtmektedir. Bütünlük duygusu bu kaynakları kullanabilme yeteneği ile ilişkilidir. Söz konusu yetenekler iç ve dış çevreden kaynaklanan uyarıların anlaşılabilirliği ve talepleri karşılayacak direnç kaynaklarının yönetilebilir olmasını ifade etmektedir. Bütünlükle ilişkili direnç kaynakları iyi oluşun bir diğer önemli belirleyicisidir (Antonovsky, 1979, 1987). İnsanların çeşitli stres etmenleriyle baş edebilme yetenekleri bu kaynakların etkin bir şekilde seferber edilmesine bağlıdır (Eriksson ve Lindstro, 2007, s.938). Direnç kaynakları stresin etkili bir şekilde yönetilmesini kolaylaştırmak için bireyin, grubun ya da çevrenin herhangi bir özelliği olabilir. Bireyler ve aileler, potansiyel destek kaynaklarını gerçek destek kaynaklarına ne ölçüde dönüştürecekleri konusunda farklılık gösterebilirler. Ailede bütünlüğü, stres karşısında direnç kaynağı olarak görülebilir ve ailenin yaşam kalitesine olumlu biçimde yansiyabilir. Kaynaklar içsel ve dışsal olarak birbirinden ayrılmaktadır. İçsel kaynaklar; esneklik (Kobasa, Maddi ve Kahn, 1982, s.176), iyimser bir tutum (Stroebe ve Stroebe, 1995) gibi bireyin stresi yönetmesini sağlayan kişilik özellikleri, yetenekleri ve becerileridir. Dış kaynaklar ise stresin hafifletilmesi için potansiyel olarak kullanılabilen finansal kaynaklar (Stroebe ve Stroebe, 1995) ve sosyal destektir (Kobasa vd., 1982, s.176). Ngai ve Ngu (2012)'nin yaptıkları çalışmada ailede bütünlük duygusu ve sosyal desteğin, gebelik döneminden anneliğe geçişte yaşam kalitesinin artırılmasında ve depresif belirtiler ile stresin azaltılmasında önemli rol oynadığı saptanmıştır.

Bu açıklamalar ışığında bu araştırmada; bireylerin algıladıkları aile bütünlüğü duygusunun Covid-19 pandemi sürecinde aile çatışma ve birlik/beraberlik durumuna etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu genel amaç ile birlikte araştırma kapsamında, pandemi sürecinde yaşanan iş ve yaşam sorunlarının ve bazı sosyodemografik özelliklerin ailede yaşanan çatışma, birlik/beraberlik, aile bütünlük duygusu ile ilişkisi de incelenmiştir. Araştırma toplamları çok yönlü etkileyen COVID-19 salgın sürecinde ailelerdeki birlik

beraberlik ve çatışma durumu ile bireylerin algıladıkları aile bütünlük duygusunu birlikte inceleyen sınırlı sayıdaki araştırmadan birini oluşturmaktadır. Dolayısıyla literatüre katkı vermesi kadar araştırma sonuçlarının pandemi döneminde ve sonrasında birey ve ailelere yönelik sunulan hizmetlerin geliştirilmesine de ışık tutması beklenmektedir.

2. Yöntem

Nicel yöntemle hazırlanmış olan bu araştırma ilişkisel tarama modelinde tasarlanmış kesitsel bir araştırmadır. İlişkisel araştırmalar değişkenlerin karşılıklı değişimini belirlerken değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkisi kurulamamaktadır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik araştırmalar korelasyon araştırması olarak tanımlanırken, birden fazla bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik olan araştırmalar yordayıcı korelasyonel araştırmalar olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2015). Dolayısıyla bu araştırma ilişkisel tarama modellerinden yordayıcı korelasyonel bir araştırmadır.

2.1. Araştırmanın Örnekleme

Çalışmaya uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan 142 gönüllü katılmıştır. Örneklem araştırmaya katılmaya gönüllü 18 yaş üzeri, aileleriyle birlikte yaşayan bireylerden oluşmuştur. Veri girişinde verilerde %10'un üzerinde kayıp bulunan beş katılımcıya ait bilgiler veri setine dâhil edilmemiştir. Bu nedenle araştırma kapsamında 110 kadın ve 27 erkek olmak üzere toplam 137 katılımcı bulunmaktadır.

Araştırma kapsamında örnekleme ilişkin yeterlilik veri toplama araçlarında bulunan ölçeklere ait toplam soru sayısının (27) beş ile on katı arasında bulunmasına ayrıca değişkenlere ilişkin normallik varsayımlarının (Kolmogorov-Smirnov testi, çarpıklık ve basıklık katsayıları) sağlanmasına göre değerlendirilmiştir.

Yaşları 18-68 arasında değişen katılımcıların yaş ortalaması 34.57 (SS=10.06)'dir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu evli (%77) olup %38'i bekârdır, %5.1'i boşanmıştır ve % 0.7'sinin eşi vefat etmiştir. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında %84,7'sinin üniversite ve lisansüstü eğitim seviyesinde bulunduğu, %14'ünün lise eğitim seviyesine sahip olduğu, %2.9'unun ortaokul ve %2.2'sinin ilkokul ve altı eğitim seviyesinde bulunduğu görülmüştür. Katılımcıların çoğunluğu bulunduğu ekonomik seviyeyi orta düzeyde (%75.9) olarak belirtmiş olup bunu sırasıyla % 18.2 ile düşük ve %5.8 ile yüksek gelir olarak belirtenler izlemiştir. Araştırmaya 28 farklı ilden ve bir yurt dışından katılım olup katılımcıların yarısından fazlası sırasıyla İstanbul (%26,2), Ankara (%21.2) ve İzmir (%19.7) illerinden katılım göstermişlerdir. % 61.7 katılımcı kendisine ait bir evde ikamet etmekte olup katılımcıların birlikte yaşadığı aile bireyi sayı ortalaması 3,54 (SS. 1.49)'dir. % 48.2 katılımcı çocuk sahibi olmakla birlikte ortalama çocuk sayısı 1,56'dır (SS. 0.73). Katılımcıların pandemi döneminde yaşadıkları iş ve sağlık alanlarındaki sorunlara ilişkin betimsel bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Bireylerin Pandemi Döneminde Sağlık ve İş Yaşamlarında Yaşadıkları Sorunlar

Pandemi döneminde sağlık ve iş yaşantısında yaşanan sorunlar		N	%
Sosyal mesafe kuralına uyma durumu	Uyuyorum	131	95.6
	Uymuyorum	6	4.4
Sosyal mesafe kuralına uyma süresi	0-2 ay	8	5.8
	3-6 ay	59	43.1
	7-9 ay	21	15.3
	10-12 ay	20	14.6
	Bir yıldan fazla	29	21.2
Aile bireylerinde Covid-19 belirtisi bulunma durumu	Belirtisi olan var	34	24.8
	Belirtisi olan yok	103	75.2
Belirti gösteren aile bireyine test uygulanması	Test uygulandı	32	94.1
	Test uygulanmadı	2	5.9
Aile bireyine Covid-19 teşhisinin konulması	Covid-19 teşhisi konuldu	23	71.9
	Covid-19 teşhisi konulmadı	9	28.1
Aile bireyinin hastanede tedavi olması	Hastanede yatarak tedavi oldu	3	13.0
Covid-19 nedeniyle aile bireyi kaybı	Var	21	15.3
	Yok	116	84.7
Sağlık hizmetlerinde çalışan aile bireyinin bulunma durumu	Var	21	15.3
	Yok	116	84.7
Covid-19 bulaş riski yüksek bir işte çalışan aile bireyi	Var	68	49.6
	Yok	69	50.4
Aile bireylerinin evden çalışma durumu	Evden çalışan yok	68	49.6
	1 aile bireyi evden çalışıyor	53	38.7
	2 aile bireyi evden çalışıyor	13	9.5
	3 aile bireyi evden çalışıyor	2	1.5
	4 aile bireyi evden çalışıyor	1	0.7
Pandemi döneminde işten çıkarılan aile bireyi	İşten çıkarılan yok	121	88.3
	1 aile bireyi işten çıkarıldı	14	10.2
	2 aile bireyi işten çıkarıldı	2	1.5

Katılımcıların pandemi dönemi yaşamlarına ilişkin bulgulara bakıldığında büyük bir çoğunluğunun (%95) sosyal mesafe kurallarına uygun davrandığı belirlenmiştir. Ancak sosyal mesafe kurallarına uyma süreleri incelendiğinde katılımcıların %21.2'sinin Türkiye'de pandemi ilan edildiği tarihten itibaren sosyal mesafeye uygun şekilde davrandığı saptanmıştır. Sosyal mesafeye uyma süresinin sıklığı en fazla 3-6 ay (%43.1) arasındadır. Katılımcıların %75.2'sinin ailesinde pandemi döneminde Covid-19 belirtileri yaşanmamıştır ancak %24.8'inin aile bireylerinde Covid-19 semptomları yaşanmıştır. Semptom bulunan katılımcıların %94.1'inin aile bireyine teşhis için test uygulandığı bulgusuna ulaşılmakla birlikte uygulanan testlerden %71.9'unun ise test sonucunun pozitif çıktığı belirlenmiştir. Covid-19 teşhisi konulan aile bireyine sahip katılımcıların %87'sinde aile bireyleri evden tedavi hizmetlerine ulaşırken, %13'ü hastanede yatılı tedavi hizmeti almıştır. Katılımcıların %15.3'ünde pandemi döneminde Covid-19 nedeniyle aile bireyi kaybı

bulunurken %84.7'sinde aile bireyi kaybı bulunmamaktadır. Katılımcıların iş yaşantılarındaki sorunlara ilişkin bulgulara bakıldığında %49.6'sının kendilerinin ve aile bireylerinin çalışma koşullarını Covid-19 salgını açısından riskli bulduğu, % 15.3'ünün de sağlık hizmetlerinde çalışan aile bireyine sahip olduğu saptanmıştır. Evden çalışma durumu incelendiğinde ise yarıya yakınının halen iş yerlerine giderek çalışmaya devam ettiği (%49.6) ve toplam %11.7'sinin aile bireyinde pandemi döneminde işten çıkarılma gibi bir sorun yaşadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmaya başlamadan önce Covid-19 Hane Halkı Çevre Ölçeği (CHÇÖ), Aile Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği (ABDÖ-K) Kısa Formunun veri toplama araçları olarak kullanılabilmesi için ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yapan araştırmacılardan elektronik posta ile izinler alınmıştır. Ardından araştırmacılar tarafından katılımcılar için aydınlatılmış onam formu, sosyo-demografik bilgi formu ve ölçekler eklenerek soruların yer aldığı form hazırlanmıştır. Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Başkanlığı'ndan araştırmanın yapılabilmesi için 28.01.2021 tarih ve 3 sayılı toplantısında alınan 4 numaralı karar ile izni alınmış ardından Sağlık Bakanlığı Bilimsel Araştırma Kurulundan araştırmanın yapılabilmesi için izin istenmiştir. İzin verildiği bilgisi edinildikten sonra araştırmaya katılımın gönüllülük esasına dayalı olarak yapıldığını belirtir aydınlatılmış onam formu ile birlikte soru formu elektronik ortama aktarılmıştır. Veriler elektronik ortamda araştırmaya katılmaya gönüllü 18 yaş üzeri, aileleriyle birlikte yaşayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü bireylerden toplanmıştır. Her bir katılımcı için formun cevaplama süresi yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Veriler 28 Şubat 2021 ile 4 Mayıs 2021 tarihleri arasında toplanmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplamak için araştırmacılar tarafından hazırlanan Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Covid-19 Hane Halkı Çevre Ölçeği (CHÇÖ), Aile Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği (ABDÖ-K) Kısa Formu kullanılmıştır.

Sosyo-Demografik Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, konut, çalışma ve gelir durumlarına ilişkin özelliklerini belirlemek amacıyla oluşturulmuş 10 soru yer almaktadır. COVID-19 Hane Halkı Çevre Ölçeği (CHÇÖ): Chaves ve Gattamorta (2020) tarafından geliştirilen "Covid-19 Household Environment Scale (CHES)" ölçek Öztürk, Yılmaz, Demir- Erbil ve Hazer (2020) tarafından "COVID-19 Hane Halkı Çevre Ölçeği (CHÇÖ)" şeklinde Türkçe'ye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçme aracı 2 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde hane halkının özelliklerini belirleyen sorular ile Covid-19 pandemi döneminde sağlık ve iş yaşamında karşılaşılan sorunları belirlemeye yönelik 16 soru bulunmaktadır. Ölçme aracının ikinci bölümünde, Covid-19 pandemi döneminde ve öncesinde hane halkının çatışma ve uyum durumunu belirlemeye yönelik her biri 15 maddeden oluşan 2 alt boyuttan (hane

halkı çatışma ve hane halkı birlik beraberlik) oluşmaktadır. Maddeler; öncesinden çok daha az (2), öncesinden biraz daha az (3), öncesiyle aynı (1), öncesinden biraz daha fazla (4), öncesinden çok daha fazlası (5) şeklinde 5'li likert biçiminde derecelendirilmiş ve puanlanmıştır (Öztürk vd., 2020). Ölçekten alınabilecek minimum puan 15 iken maksimum puan ise 75'tir. Hane halkı çatışma puanları arttıkça hane halkı çatışma düzeyinde artışın oluşabileceği, hane halkı birlik ve beraberlik puanları arttıkça hane halkında birlik ve beraberlik düzeyinde de artışın meydana gelebileceği ifade edilmektedir (Öztürk vd., 2020). İki boyutlu ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 1. boyut için .89, 2. boyut için .91 olarak saptanmıştır. Bu araştırmada COVID-19 Hane Halkı Çevre Ölçeği (CHÇÖ) Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hane halkı çatışma boyutu için .87, hane halkı birlik beraberlik boyutu için .87 bulunmuştur.

Aile Bütünlük (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği (ABDÖ-K) Kısa Formu: Ölçeğin orijinali Antonovsky ve Sourani (1988) tarafından 26 madde olarak geliştirilmiştir. Sonrasında Sagy (1998) tarafından 12 maddelik kısa formu oluşturulan "Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği" (ABDÖ) Çeçen (2007) tarafından Türkçeye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek bireylerin algıladıkları aile bütünlük duygusunu ölçmekte, yetişkinlere ve ergenlere uygulanabilmektedir. Ölçek anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik ve anlamlılık olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddeleri 7'li likert tipinde hazırlanmıştır. Çeçen (2007) tarafından yapılan geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasında ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .80, Guttman güvenilirlik katsayısı .75 ve Spearman güvenilirlik katsayısı ise .75 olarak hesaplanmıştır. Her bir alt boyut için hesaplanan iç tutarlılık katsayıları sırasıyla aile bütünlüğü duygusu anlaşılabilirlik alt boyutu için .68, yönetilebilirlik alt boyutu için .71 ve anlamlılık boyutu için .58 olarak bulunmuştur (Çeçen, 2007). Bu araştırmada aile bütünlüğü değişkeninin ölçme aracı olan Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği'nin Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutları olan anlaşılabilirlik için .70, yönetilebilirlik için .69 ve anlamlılık boyutu için .65 Cronbach Alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları bulunmuştur.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS 22 paket programı ile yapılmıştır. Analizlerde hata payının üst sınırı .05 olarak alınmıştır. Analizlere geçilmeden önce değişkenlere ilişkin dağılımların normalliği çarpıklık ve basıklık katsayıları ile incelenmiştir. Buna göre değişkenlere ilişkin olarak çarpıklık ve basıklık katsayıları; Covid-19 Pandemi Döneminde Hane Halkı Çevre Ölçeği çatışma boyutu için 0.199 ile 0.704 arasında değişirken, birlik boyutu için 0.199 ile -0.708 arasındadır. Aile Bütünlük Duygusu Ölçeği'nin çarpıklık ve basıklık katsayısı -0.637 ile 0.496 arasındayken; ölçeğin alt boyutları anlaşılabilirlik için -0.654 ile 0.269, yönetilebilirlik için -0.484 ile -0.174, anlamlılık için -0.285 ile -0.407 arasında değişmektedir. Büyükoztürk (2015, s. 40)'e göre çarpıklık ve basıklık katsayısının -1 ile +1 arasında olması ilgili değişkenin normal dağılabileceğini göstermektedir. Araştırmanın değişkenlerine ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayıları dikkate alındığında

ölçeklerin ve alt boyutlarının normal dağılım gösterdiği saptanmıştır. Ayrıca normallik varsayımlarında değişkenlere ilişkin Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Değişkenlere ilişkin p-değerlerinin 0.05'ten büyük (0.06 ile 0.2 arasında değişmekte) olduğu görülmüştür. Bu durum değişkenlerin normal dağılımdan anlamlı sapma göstermediğini ve uygun dağılımın söz konusu olduğunu göstermektedir. Bu nedenle araştırma kapsamında parametrik analizler kullanılmıştır. Analizlere geçilmeden önce normal dağılım gösteren değişkenlerin çoklu bağlantılılık varsayımları incelenmiştir. Bu sonuca göre, değişkenler arasındaki korelasyonların .80'den düşük; VIF değerlerinin 10'dan düşük, tolerans değerlerinin .20'den büyük ve CI değerlerinin 30'dan küçük olduğu bulunmuştur. Bu durum değişkenler arasında çoklu bağlantılılık sorununun bulunmadığını göstermektedir (Büyüköztürk, 2015 s. 100).

Analizlerde öncelikli olarak betimsel istatistiklerde frekans ve yüzdeler dağılımlar verilmiş, araştırmanın amacına uygun olarak Çoklu Regresyon, Pearson Korelasyon, Tek Yönlü MANOVA analizleri kullanılmıştır.

3. Bulgular

Bulgular üç aşamalı olarak verilmiştir. İlk aşamada bireylerin sosyodemografik özellikleri ile hane halkı çatışma ve birlik/beraberlik, algılanan aile bütünlüğü duygusu arasındaki ilişkiler incelenmiştir. İkinci aşamada bireylerin yaşadıkları bu sorunlar ile hane halkı çatışma ve birlik/beraberlik ile algılanan aile bütünlüğü duygusu (anlaşılabilirlik, yönetebilirlik, anlamlılık) arasındaki ilişkilere dair bulgulara yer verilmiştir. Son aşamada ise bireylerin algıladıkları aile bütünlük duygusunun pandemi sürecinde hane halkı çatışma ve birlik/beraberlik üzerindeki etkisi analiz edilmiştir.

3.1. Bireylerin sosyodemografik özelliklerine göre hane halkı çatışma ve birlik/beraberlik, algılanan aile bütünlüğü duygusuna ilişkin bulgular

Bireylerin sosyodemografik özellikleri cinsiyet, çocuk sahibi olma ve çocuk sayısı, ekonomik durum ile sınırlandırılmıştır. Cinsiyete göre katılımcıların Covid-19 Hane Halkı Çevre Ölçeği ve Aile Bütünlüğü (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği'nden aldıkları puanların farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü Manova Analizi ile incelenmiştir. Analize ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Hane Halkı Çatışma ve Birlik/Berberlik ile Algılanan Aile Bütünlük Duygusunun Cinsiyete Göre Farklılaşma Sonuçları

<i>Bağımlı Değişkenler</i>		<i>Cinsiyet</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>Karalar ort.</i>	<i>sd</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
<i>Hane Halkı Çevre Ölçeği</i>	Çatışma	Kadın	110	30.52	15.27	1945.297	1-135	7.808	0.006**
		Erkek	27	40.00	17.77				
	Birlik/Berberlik	Kadın	110	33.56	15.27	203.788	1-135	0.940	0.334
		Erkek	27	36.62	12.12				
<i>Aile Bütünlüğü Ölçeği</i>	Anlaşılabilirlik	Kadın	110	21.32	4.44	175.567	1-135	7.629	0.007**
		Erkek	27	18.48	6.04				
	Yönetilebilirlik	Kadın	110	24.84	5.40	352.196	1-135	10.795	0.001**
		Erkek	27	20.81	6.85				
	Anamlılık	Kadın	110	13.76	4.08	42.083	1-135	2.317	0.130
		Erkek	27	12.37	4.92				

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$ Wilks' Lambada: 0.897, $F = 3.011$ $df(5-131)$, $p = 0.013^*$

Katılımcıların Covid-19 Hane Halkı Çevre Ölçeği ve Aile Bütünlüğü (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği'nden aldıkları puanlar üzerinde yapılan MANOVA sonuçlarına göre kadın ve erkek katılımcıların ortalama puanları anlamlı farklılık göstermektedir, Wilks' Lambada (Λ)=0.897, $F(5-131)=3.011$, $p < .05$. Buna göre; Hane Halkı Çevre Ölçeği'nden ve Aile Bütünlüğü Duygusu Ölçeği'nden elde edilen puanların cinsiyete bağlı olarak değiştiği söylenebilir. Cinsiyete göre farklılaşma durumu incelendiğinde çatışma $F(1-135)=7.808$, $p < .01$, anlaşılabilirlik $F(1-135)=7.629$, $p < .01$ ve yönetilebilirlik $F(1-135)=10.795$, $p < .01$ puanları cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterirken, birlik/beraberlik $F(1-135)=0.940$, $p > .05$ ile anlamlılık $F(1-135)=2.317$, $p > .05$ puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir. Cinsiyete göre hane halkı çatışma puan ortalamalarına bakıldığında erkeklerin puan ortalaması ($=40$) kadınlarınkinden ($=30.52$) daha yüksek bulunmuştur. Bu bulguya göre erkeklerin ev içerisinde kadınlardan daha fazla aile bireyleri ile çatışma durumu yaşadığı anlaşılmaktadır. Algılanan aile bütünlüğü duygusunun cinsiyete göre ortalamaları karşılaştırıldığında anlaşılabilirlik boyutunda kadınları puan ortalaması ($=21.32$) erkeklerin puan ortalamasından ($=18.48$) daha yüksek bulunmuştur. Bu durum kadınların anlaşılabilirlik boyutunda aile bütünlüğünün erkeklerinkinden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Cinsiyete göre yönetilebilirlik puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde ise kadınların puan ortalaması ($=24.84$) erkeklerinkinden ($=20.81$) daha yüksek bulunmuştur. Buna göre kadınların yönetilebilirlik boyutunda aile bütünlük duygusunun erkeklerden daha fazla olduğu söylenebilir.

Katılımcıların sosyodemografik özelliklerinden biri olan çocuk sahibi olma durumuna göre hane halkı çatışma, birlik/beraberlik ve algılanan aile bütünlüğü duygusunun farklılaşıp farklılaşmadığı Tek Yönlü MANOVA Analizi ile incelenmiş ve bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Hane Halkı Çatışma ve Birlik/Berberlik ile Algılanan Aile Bütünlük Duygusunun Çocuk Sahibi Olma Değişkenine Göre Farklılaşma Sonuçları

Bağımlı Değişkenler		Çocuk Durumu	N	\bar{X}	SS	Kareler	sd	F	p
						Ort.			
Hane Halkı Çevre Ölçeği	Çatışma	Var	66	34.95	16.26	834.866	1-135	3.244	0.074
		Yok	71	30.01	15.83				
	Birlik/Berberlik	Var	66	36.28	13.67	572.369	1-135	2.675	0.104
		Yok	71	32.19	15.46				
Aile Bütünlüğü Ölçeği	Anlaşılabilirlik	Var	66	21.34	4.57	43.146	1-135	1.798	0.182
		Yok	71	20.22	5.18				
	Yönetilebilirlik	Var	66	24.72	5.80	58.227	1-135	1.673	0.198
		Yok	71	23.42	5.98				
	Anamlılık	Var	66	13.90	4.12	22.469	1-135	1.227	0.270
		Yok	71	13.09	4.41				

Wilks' Lambada: 0.933, F=2.884 df(5-131), p=0.067

Tablo 3'e bakıldığında bireylerin hane halkı çatışma ve birlik/beraberlik ile algılanan aile bütünlük duygusunun çocuk sahibi olma durumuna göre farklılık göstermediği saptanmıştır (p>0.05).

Ailedeki çocuk sayısı ile hane halkı çatışma ve birlik/beraberlik ile algılanan aile bütünlük duygusu puanları arasındaki ilişkiye Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Sahip Olunan Çocuk Sayısı ile Covid-19 Hane Halkı Çevre Ölçeği ve Aile Bütünlüğü (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiye Gösteren Pearson Korelasyon Analiz Sonuçları

Değişkenler	Çocuk Sayısı	Çatışma	Birlik/ Beraberlik	Anlaşılabilirlik	Yönetilebilirlik	Anamlılık
Çocuk Sayısı	1					
Çatışma	0.179*	1				
Birlik/Berberlik	0.149	0.436**	1			
Anlaşılabilirlik	0.010	-0.374**	0.055	1		
Yönetilebilirlik	0.031	-0.342**	0.052	0.727**	1	
Anamlılık	0.029	-0.392**	0.070	0.608**	0.553**	1

* p<0.05 ** p <0.01

Tablo 4'teki bulgulara göre çocuk sayısı ile hane halkı çatışma puanları arasında istatistiksel açıdan pozitif yönlü ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunurken (r= 0.179. p<0.05), hane halkı birlik/beraberlik ve algılanan aile bütünlüğü duygusu alt boyutları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır (p>0.05). Çocuk sayısı ile hane halkı çatışma puanları arasında bulunan anlamlı ilişki çocuk sayısı arttıkça hane halkı çatışmasının da arttığını göstermektedir.

Sosyodemografik özelliklerden bir diğeri olan algılanan sosyoekonomik düzeye göre bireylerin hane halkı çatışma ve birlik/beraberlik ile aile bütünlüğünün farklılaşma durumu Tek Yönlü MANOVA Analizi ile incelenmiştir. Elde edilen bilgiler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Hane Halkı Çatışma ve Birlik/Beraberlik ile Algılanan Aile Bütünlük Duygusunun Algılanan Sosyoekonomik Düzeye Göre Farklılaşma Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Algılanan sosyoekonomik düzey	N	\bar{X}	SS	Kareler ort.	sd	F	p	Fark	
Hane Halkı Çevre Ölçeği	Çatışma	Düşük	25	37.92	21.40	803.457	2-134	3.169	0.045*	1-2
		Orta	104	30.48	14.57					
		Yüksek	8	40.00	12.54					
	Birlik/	Düşük	25	29.80	13.40	439.492	2-134	2.061	0.131	-
	Beraberlik	Orta	104	34.69	14.88					
		Yüksek	8	41.00	14.45					
Aile Bütünlüğü Ölçeği	Anlaşılabilirlik	Düşük	25	17.40	6.22	175.061	2-134	8.000	0.001**	1-2,3
		Orta	104	21.56	4.23					
		Yüksek	8	20.87	4.70					
	Yönetilebilirlik	Düşük	25	21.16	7.45	129.891	2-134	3.871	0.023*	1-2,3
		Orta	104	24.75	5.34					
		Yüksek	8	24.00	5.65					
	Anamlılık	Düşük	25	11.20	5.19	80.723	2-134	4.637	0.011*	1-2,3
		Orta	104	14.02	3.94					
		Yüksek	8	13.62	3.46					

* p<0.05 ** p<0.01

Wilks' Lambada: 0.844, F=2.295

df(10-260), p=0.014*

Tablo 5'te yer alan MANOVA sonuçları incelendiğinde algılanan sosyoekonomik düzeye göre hane halkı birlik/beraberlik ve aile bütünlük duygusu puan ortalamaları istatistiksel açıdan anlamlı şekilde farklılık göstermektedir. Wilks' Lambada (Λ)=0.844, F (20-260) = 2.295, p<.05. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Post-Hock- Tukey testi sonuçlarına göre hane halkı birlik/beraberlik puan ortalamasının sosyoekonomik düzeye göre anlamlı farklılık göstermezken (p>.05) çatışma F (2-134) =3.169, p<.05, anlaşılabilirlik F (2-134) = 8.00, p<.01, yönetilebilirlik F (2.134) = 3.87. p<0.01 ve anlamlılık F (2.134) = 8.004.64. p<0.01 puanlarında anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Buna göre düşük sosyoekonomik

düzye algısına sahip bireylerin hane halkı çatışma puanları sosyoekonomik düzeyi orta seviyede olanlardan daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca düşük sosyoekonomik düzey algısına sahip olan bireylerin anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik ve anlamlılık boyutlarında daha düşük aile bütünlük duygusuna sahip olduğu söylenebilir.

3.2. Pandemi döneminde yaşanan sorunlara göre hane halkı çatışma, birlik/beraberlik ve aile bütünlüğü (tutarlılık) duygusunun farklılaşma durumu

Bulguların üçüncü bölümünde; katılımcıların ailelerindeki bireylerin Covid-19 belirtisi gösterme durumlarıyla, pandemi döneminde sağlık ve iş yaşamında karşılaştıkları sorunlara göre bireylerin hane halkı çatışma, birlik/beraberlik ve aile bütünlüğü değişkenlerinin farklılaşma durumu MANOVA analizi ile incelenmiştir. İlk olarak katılımcıların ailelerindeki bireylerde Covid-19 belirtisi görülme durumuna göre hane halkı çatışma, birlik/beraberlik ve aile bütünlüğü (tutarlılık) duygusunun farklılaşma durumuna ilişkin bulgular tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Ailelerindeki Bireylerin Covid-19 Belirtisi Gösterme Değişkenine Göre Farklılaşma Sonuçları

Bağımlı Değişkenler		Belirti gösteren aile bireyi	N	\bar{X}	SS	Kareler ort.	sd	F	p
Hane Halkı Çevre Ölçeği	Çatışma	Var	34	34.23	17.78	153.297	1-135	0.584	0.446
		Yok	103	31.78	15.65				
	Birlik/Beraberlik	Var	34	32.94	12.45	68.052	1-135	0.313	0.577
Yok		103	34.57	15.42					
Aile Bütünlüğü Ölçeği	Anlaşılabilirlik	Var	34	19.64	4.99	56.664	1-135	2.371	0.126
		Yok	103	21.13	4.85				
	Yönetilebilirlik	Var	34	22.00	6.70	190.254	1-135	5.625	0.019*
		Yok	103	24.72	5.49				
	Anlamlılık	Var	34	11.73	4.75	138.092	1-135	7.973	0.005**
		Yok	103	14.06	3.97				

* p<0.05 ** p<0.01

Wilks' Lambada: 0.929, F=1.990

df(5-131), p=0.03

Tablo 6'da yer alan bulgular incelendiğinde; ailede Covid 19 belirtisi gösteren bireyin bulunma durumuna göre hane halkı çatışma, birlik/beraberlik ve aile bütünlüğü puan ortalamalarının istatistiksel açıdan anlamlı şekilde farklılık gösterdiği saptanmıştır, Wilks' Lambada (Λ)=0.929, F (5-131)=1.990, p<.05. Buna göre katılımcıların yönetilebilirlik F(1-135)=5.625, p<.05, ve anlamlılık F(1-135)=7.973, p<.01 ortalama puanların aile üyelerinden herhangi birinin Covid-19 belirtisi gösterme durumuna göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Bu farklılaşmaya göre Covid-19 belirtisi gösteren bireyin bulunduğu ailelerdeki katılımcıların yönetilebilirlik (=22) ve anlamlılık puan ortalaması (=11.73) aile bireylerinde hiç

Covid-19 belirtisi olmayan katılımcıların yönetilebilirlik ($=24.72$) ve anlamlılık puan ortalamasından ($=14.06$) daha düşük bulunmuştur.

Katılımcıların ailelerinde sağlık sektöründe çalışan aile bireyin bulunma durumuna göre Covid-19 hane halkı çevre ölçeği ve aile bütünlüğü (tutarlılık) ölçeğinden aldıkları puanların farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Manova Analizi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Sağlık Sektöründe Çalışan Aile Bireyinin Bulunma Değişkenine Göre Farklılaşma Sonuçları

Bağımlı Değişkenler		Sağlık	N	\bar{X}	SS	Kareler	sd	F	p
		sağlık sektöründe çalışan aile				Ort.			
Hane Halkı Çevre Ölçeği	Çatışma	Var	21	26.61	12.22	827.185	1-135	3.213	0.075
		Yok	116	33.43	16.61				
	Birlik/Berberlik	Var	21	27.61	10.96	1063.678	1-135	5.057	0.026*
		Yok	116	35.35	15.03				
Aile Bütünlüğü Ölçeği	Anlaşılabilirlik	Var	21	20.47	4.17	2.089	1-135	0.086	0.770
		Yok	116	20.81	5.04				
	Yönetilebilirlik	Var	21	23.14	5.96	20.459	1-135	0.583	0.446
		Yok	116	24.21	5.91				
	Anlamlılık	Var	21	13.28	3.06	1.025	1-135	0.056	0.814
	Yok	116	13.52	4.47					

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

Wilks' Lambada: 0.949, $F=1.422$

$df(5-131)$, $p=0.04$

Manova sonuçlarına göre sağlık sektöründe çalışan aile bireyinin bulunma durumuna göre hane halkı çatışma, birlik/beraberlik ve aile bütünlüğü puan ortalamalarında anlamlı farklılık bulunduğunu göstermektedir, Wilks' Lambada (Λ)=0.949, $F(5-131)=1.422$, $p<.05$. Buna göre katılımcıların birlik ve beraberlik ortalama puanları sağlık sektöründe çalışan bir aile bireyinin bulunma durumuna göre istatistik açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır, $F(1-135)=5.057$, $p<.05$.

Analiz sonucunda aile içinde sağlık sektöründe çalışan bir bireyin bulunma durumuna göre hane halkı çatışma, anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik ve anlamlılık puan ortalamalarında ise istatistik açıdan anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır, ($p>0.05$). Ortalama puanlar karşılaştırıldığında sağlık sektöründe çalışan aile bireyine sahip katılımcıların hane halkı birlik/beraberlik puan ortalaması ($=27.61$) sağlık sektöründe çalışan aile bireyi bulunmayan katılımcıların puanlarından ($=35.35$) daha düşük bulunmuştur.

Evden çalışan ve işten çıkarılan birey sayısı ile Covid-19 Hane Halkı Çevre Ölçeği ve Aile Bütünlüğü (Tutarlılık) Duygusu Ölçeği'nden alınan puanlar arasında ilişki olup olmadığı Pearson Korelasyon Analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Evden Çalışan ve İşten Çıkarılan Birey Sayısı ile Covid-19 Hane Halkı Çevre Ölçeği ve Aile Bütünlüğü (Tutarlılık) Duygusu Ölçeğinden Aldıkları Puanlar Arasındaki İlişkiyi Gösteren Pearson Korelasyon Analiz Sonuçları

Değişkenler	Evden çalışan	İşten çıkarılan	Çatışma	Birlik/Berberlik	Anlaşılabilirlik	Yönetilebilirlik	Anlamlılık
Evden çalışan	1						
İşten çıkarılan	0.008	1					
Çatışma	0.53	0.335**	1				
Birlik/Berberlik	0.128	0.88	0.436**	1			
Anlaşılabilirlik	0.67	-0.322**	-0.374**	0.55	1		
Yönetilebilirlik	0.009	-0.291**	-0.342**	0.52	0.727**	1	
Anlamlılık	0.126	-0.428**	-0.392**	0.70	0.608**	0.553**	1

** p < 0.01

Tablo 8'deki bulgular incelendiğinde evden çalışan birey sayısı ile diğer değişkenler arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($p > 0.05$). İşten çıkarılan birey sayısı ile hane halkı çatışma, birlik/beraberlik ve aile bütünlüğü arasındaki ilişki incelendiğinde ise birlik/beraberlik ile anlamlı ilişkiler bulunmazken ($p > 0.05$); çatışma ($r = 0.335$, $p < 0.01$), anlaşılabilirlik ($r = -0.322$, $p < 0.01$), yönetilebilirlik ($r = -0.3291$, $p < 0.01$) ve anlamlılık ($r = -0.428$, $p < 0.01$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı ilişki bulunmaktadır. Buna göre işten çıkarılan birey sayısı ile hane halkı çatışma puanları arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde ilişki bulunurken; anlaşılabilirlik ve anlamlılık puanları arasında negatif yönlü orta düzeyde ilişki; yönetilebilirlik puanları arasında negatif yönlü düşük düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir.

3.3. Aile bütünlüğü (tutarlılık) duygusunun hane halkı çatışma ve birlik/beraberlik üzerindeki etkisi

Katılımcıların algıladıkları aile bütünlüğü (tutarlılık) duygusunun pandemi döneminde hane halkı çatışma ve birlik/beraberlik üzerindeki etkisini belirlemek için çoklu regresyon analizi uygulanmış olup elde edilen bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Algıladıkları Aile Bütünlüğü (Tutarlılık) Duygusunun Pandemi Döneminde Hane Halkı Çatışma ve Birlik/Berberlik Durumuna Etkisine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit ¹	61.708	5.818	-	10.607	0.000	-	-
Anlaşılabilirlik	-0.522	0.402	-0.159	-1.297	0.197	-0.374	-0.112
Yönetilebilirlik	-0.249	0.318	-0.091	-0.782	0.436	-0.342	-0.068
Anlamlılık	-0.926	0.380	-0.245	-2.436	0.016	-0.392	-0.207
R= 0.432	R ² =0.186						
F _(3,133) =10.156	P=0.000						
Sabit ²	30.075	5.853	-	5.138	0.000	-	--
Anlaşılabilirlik	0.038	0.405	0.013	0.094	0.926	0.055	0.008
Yönetilebilirlik	0.029	0.320	0.012	0.090	0.928	0.052	0.008
Anlamlılık	0.194	0.382	0.056	0.506	0.614	0.070	0.044
R= 0.073	R ² =0.005						
F _(3,133) =0.235	P=0.872						

Bağımlı Değişkenler: Sabit¹: Hane Halkı Çatışma. Sabit²: Hane Halkı Birlik/beraberlik

Aile bütünlük (tutarlılık) duygusuna ilişkin anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik ve anlamlılık değişkenleri birlikte bireylerin hane halkı çatışma puanları ile orta düzeyde ve negatif yönlü bir ilişki vermektedir, R=0.432. R²=0.186. p<0.01. Anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik ve anlamlılık değişkenleri hane halkı çatışmadaki toplam varyansın %37'sini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin hane halkı çatışma durumu üzerindeki etkisi önem sırasıyla anlamlılık, anlaşılabilirlik ve yönetilebilirliktir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin yapılan t-testine göre sadece anlamlılık değişkeninin hane halkı çatışma üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu belirlenmiştir. Aile bütünlüğü duygusu ölçeğinin alt boyutlarından olan anlaşılabilirlik ve yönetilebilirlik hane halkı çatışma üzerinde önemli bir etkiye sahip bulunmamaktadır.

Aile bütünlüğü duygusu ölçeğinin alt boyutları (anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik ve anlamlılık) bireylerin hane halkı çevre ölçeğinin alt boyutlarından birlik/beraberliğin anlamlı bir yordayıcısı değildir (p>0.05). Bu durum katılımcılardaki aile bütünlüğü duygusunun bireylerin algıladıkları birlik ve bereberlik üzerinde etkisinin olmadığını göstermektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Covid-19 pandemisinde yaşanan psikososyal ve ekonomik değişimler mikro düzeyde bireyleri etkisi altına alırken sosyal bir canlı olan insanların mezo ve makro düzeydeki sistemlerle olan ilişkilerinde ve dinamiklerinde de etkili olmuştur. Özellikle pandeminin gerekliliklerinden biri olan sosyal izolasyonun sağlanması nedeniyle aile içerisinde kapalı bir grup olarak yaşamlarını idame ettirmek zorunda kalan bireyler aile içinde birlik beraberlik yaşadığı gibi çatışmaya yönelik yaşantıları da deneyimlemektedirler. Bu nedenle aile içinde güçlü yönlerden biri olan aile bütünlüğü duygusunun Covid-19 sürecinde aile içinde yaşanan çatışmalarda ve birlik/beraberlikteki etkisinin incelenmesi bu çalışmanın amacını oluşturmuştur. Bu genel amaç doğrultusunda öncelikli olarak sosyo-demografik özelliklere göre bireylerin çatışma, birlik/beraberlik ve aile bütünlüğü incelenmiş daha sonra pandemi döneminde hane halkında yaşanan iş ve sağlık sorunları ile çatışma ve birlik/beraberlik ile aile bütünlüğü duygusu arasındaki ilişkiler ele alınmıştır.

Salgın durumları bireylerin yaşantılarını olumsuz etkilemektedir (Conger vd., 2002; Chew vd., 2020; Kuhfeld vd., 2020). Toplumsal yapı içinde aile içinde iş yükü daha fazla bulunan kadınların (Özvarış, 2015) salgın dönemlerinde erkeklere oranla bu nedenle bu dönemlerden daha fazla etkilendiği söylenebilir. Araştırma bulgularına göre pandemi döneminde kadınların hane halkı çatışma puan ortalaması erkeklerin puan ortalamasından anlamlı bir şekilde daha düşük bulunmuştur. Bu durum pandemi döneminde erkeklerin kadınlardan daha fazla aile içi çatışma yaşadığını göstermektedir. Bu farklılaşma kadınların algıladıkları aile bütünlük duygusunun erkeklere göre daha yüksek bir düzeyde bulunması ile açıklanabilir. Aile bütünlük duygusu stresin yarattığı olumsuz etkiyi azaltarak çatışma yaşanmasını engelleyebilir. Aile bütünlüğü kadınlarda ebeveynlik rollerine bağlı olarak aile içinde oluşan fiziksel ve duygusal talepleri daha başarılı bir şekilde karşılayabilecek bilişsel, duygusal ve davranışsal temel oluşmaktadır (Antonovsky ve Souran, 1988). Araştırma bulguları da bu durumu destekler niteliktedir. Buna göre; kadınların daha yeterli aile bütünlük duygusuna sahip olmaları aile içinde yaşanan sorunları daha iyi yönetebilir ve aile üyelerinin verdiği tepkileri daha iyi anlamlandırabileceklerini göstermektedir. Araştırmanın bu bulgusuna göre; kadınların yaşam olaylarına ilişkin olarak daha yeterli bilişsel ögelere (anlaşılabilirlik), araçsal ve davranışsal kaynaklara (yönetebilme) sahip olduğu söylenebilir. Aile bütünlüğünde cinsiyete göre belirlenen bu fark istatistiksel açıdan da anlamlı bir farklılıktır. Bu bağlamda Covid-19 pandemi sürecinde kadınların artan rol ve sorumluluklarına rağmen erkeklere oranla aile içinde daha az çatışma yaşadığı düşünülmektedir.

Bireylerin çocuk sahibi olma durumları Covid-19 pandemi sürecinde hane halkı çatışma, birlik/beraberlik ve aile bütünlüğünde anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır. Ancak araştırma bulgularına göre sahip olunan çocuk sayısı ile hane halkı çatışma durumu ile pozitif yönlü ve düşük bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre çocuk sayısı arttıkça hane halkında çatışma durumu artmaktadır. Sullivan ve diğerleri (2009) iş ve aile çatışmalarında çocuk bakımının önemli etkenler arasında ikinci sırada yer aldığını belirtmektedirler. Yapılan bir diğer çalışmada ise çocuk bakımına ayrılan süre arttıkça stresinin arttığı, aile içi olumlu etkileşimlerde ise

azalma yaşandığı belirtilmektedir (Kalil, Mayer ve Rohen, 2020). Buna göre çocuk sahibi olmaktan ziyade çocuk sayısına bağlı olarak Covid-19 sürecinde çocukların ve ebeveynlerin birlikte evde kalma sürelerinde meydana gelen artışa paralel biçimde ebeveynlerin çocuklarla ilgili olarak sorumluluklarda da artışı beraberinde getirmiştir. Çocuk sayısının artışı Covid-19 pandemi sürecinde ebeveynlerin sorumluluklarının katmanlaşmasına neden olmakla birlikte aile içi çatışmaları da ortaya çıkarabilmektedir. Janssen ve diğerleri (2020)'nin yaptığı araştırmada Covid-19 sürecindeki eve kapanmanın ve sosyal mesafenin ergenlere ve ebeveynlerinin iyilik haline olan etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda Covid-19 sürecinin getirdiği belirsizliklerin, evde uzun çalışma saatlerinin, Covid-19 hastası olan bir aile üyesinin varlığının, çocukların eğitimlerini evlerden sürdürme durumlarının ebeveynlerin iyilik hallerinde ve davranışlarında olumsuzlukları ortaya çıkarabileceği saptanmıştır. Bu bağlamda araştırmanın bu bulgusu ile alan yazında yer alan çeşitli araştırmalardan elde edilen sonuçlar örtüşmektedir.

Covid-19 pandemi döneminde sosyal yaşantıda en çok yaşanan sorunlardan biri de işten çıkarılma ve gelir kaybı oluşturmaktadır. Kalil ve diğerleri (2020)'nin yapmış olduğu çalışmaya göre iş ve gelir kaybı bireylerin depresif semptomlarının anlamlı bir yordayıcısı olmakla birlikte aile içinde öfkeli davranışlar ile pozitif yardımlaşma ile de negatif yönlü ilişkilidir. Dolayısıyla ekonomik açıdan yaşanan yetersizlikler eşler arası ilişkilerde sorunlara neden olmakla birlikte aile içi çatışmaların da yaşanmasında etkili olmaktadır (Schneider vd., 2017). Araştırma sonucuna göre sosyoekonomik durum pandemi döneminde hane halkı birlik ve beraberlik durumunda bir farklılık oluşturmazken, hane halkı çatışmasında anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Araştırma bulgularına göre; düşük sosyoekonomik düzeyde bulunan bireylerin orta sosyoekonomik düzeyde bulunan bireylerden daha fazla çatışma yaşadığı belirlenirken, sosyoekonomik açıdan yüksek düzeyde bulunanlarda farklılık bulunmamaktadır. Araştırma kapsamında pandemi döneminde işten çıkarılma ile aile ilişkileri incelendiğinde de benzer bir sonuç ile karşılaşılmıştır. Pandemi döneminde işten çıkarılan ailedeki birey sayısı arttıkça hane halkı çatışma durumunun da arttığı saptanmıştır. Bu bulgular işten çıkarılma ve gelir azlığının pandemi sürecinde aile içinde yaşanan çatışmalarda önemli bir etken olduğunu göstermektedir.

İş ve sağlık alanlarında yaşanan sorunlara bakıldığında bireylerin büyük bir çoğunluğunun (%95.6) sosyal mesafe kuralına uyduğu ancak %21'inin pandeminin başlangıcı olan 2020 yılının Mart ayından itibaren sosyal mesafe kurallarına uyduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan bireylerin %75.2'sinin ailelerinde Covid-19 belirtisi bulunmamakla birlikte belirti bulunan bireylerin ise %94.1'sinin Covid-19 teşhisi için gerekli testleri yaptırdığı belirlenmiştir. Test yaptıranların %71.9'una Covid-19 teşhisi konulmuş ve %13'ünün tedavisinin hastanede yatılı olarak yapıldığı saptanmıştır. Katılımcılar arasında ailede Covid-19 belirtisi gösteren aile bireyinin bulunmasına göre aile bütünlüğü (tutarlılık) duygusunun istatistiksel açıdan anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Bu farklılaşmaya bakıldığında ailelerinde Covid-19 belirtisi gösteren üyenin bulunduğu katılımcıların yönetilebilirlik ve anlamlılık puan ortalaması hiç Covid-19 belirtisi

göstermeyen üyelerin bulunduğu ailelerdeki katılımcılara göre daha düşük bulunmuştur. Bu durum aile üyelerinde hastalık şüphesi olan katılımcıların yaşanan sorunları daha zor yönetebildiğini ve yaşanan yaşam olayları ile mücadeleyi daha az anlamlı gördüğünü göstermektedir. Aile içinde hastalık belirtileri gösteren bireylerin diğer aile üyelerinden uzaklaşmalarını gerektiren sosyal izolasyon aileyle ortak zaman geçirme ve etkileşimde bulunmayı azaltabilecek bir unsurdur. Alan yazında yer alan çalışmalarda Covid-19 hastası olmanın aile içinde olumlu etkileşimlerle negatif ilişkili olduğu belirtilmektedir (Kalil vd., 2020). Sonuç olarak olumlu etkileşimin azalması aile bütünlük algısında olumsuz yansımalar oluşturabilmektedir.

Sağlık sektöründe çalışan bir aile üyesinin bulunma durumuna göre ailede çatışma yaşama durumunun anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ancak sağlık sektöründe çalışan aile üyesinin bulunma durumunun ailedeki birlik ve beraberlikte istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmaya sağladığı belirlenmemiştir. Araştırma bulgularına göre; ailesinde sağlık sektöründe çalışan birey bulunan katılımcıların birlik ve beraberlik puan ortalaması ailesinde sağlık sektöründe çalışan birey bulunmayan katılımcıların puan ortalamasına göre daha düşük bulunmuştur. Dolayısıyla aile içinde sağlık hizmetlerinde çalışan bireyin bulunması Covid-19 pandemi sürecinde ailenin birlik ve beraberliğinde azalan bir farklılık oluşturmuştur. Sağlık hizmetlerinde çalışan bireyler pandemi döneminde bulaş riski açısından en büyük risk grubunda yer almaktadırlar. Sağlık çalışanlarının mesai saatlerinin Covid-19 sürecinde çok uzun olduğu, uzun dönem çalıştıkları, aile bireylerini bulaş risklerinden korumak amacıyla ev dışında bir yerde yaşamaya başladıkları ya da ev ortamlarında kendilerini izole ettikleri bilinmektedir. Bu bağlamda sağlık çalışanlarının aile bireyleri ile etkileşimleri azalırken aynı şekilde aile sisteminde de birlik ve beraberlik duygusunda da azaldığı söylenebilir.

Antonovsky (1987) anlamlılığı bireylerin algıladıkları bütünlüğün motivasyonel ögesi olarak tanımlamaktadır. Bireyin yaşamında karşı karşıya kaldığı yaşam olaylarına veya sorunlarla mücadeleyi anlamlandırabilmesini ifade etmektedir. Anlaşılabilirlik aile bütünlüğünün bilişsel ögesini, yönetilebilirlik araçsal ve davranışsal kaynaklarını, anlamlılık ise motivasyonel ögesini olarak belirtilmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre aile bütünlüğüne ilişkin anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik ve anlamlılık değişkenleri, bireylerin hane halkı birlik/beraberliğinin istatistiksel açıdan anlamlı bir yordayıcısı değildir. Bu durum aile bütünlük (tutarlılık) duygusunun bireylerin birlik ve beraberliğini sağlamada önemli bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Ancak aile bütünlüğü (tutarlılık) duygusu ölçeği tüm alt boyutlarından elde edilen puanlar ile birlikte pandemi döneminde hane halkı çatışma puanları ile orta düzeyde ve negatif yönlü anlamlı bir ilişki vermektedir. Buna göre anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik ve anlamlılık birlikte pandemi döneminde hane halkı çatışma toplam varyansının %37'sini açıklamaktadır. Yordayıcı değişkenlerin önem sırası ise anlaşılabilirlik, yönetilebilirlik ve anlamlılıktır. Yordayıcı değişkenlerin anlamlılığına yönelik yapılan analiz anlamlılık değişkeninin hane halkı çatışma üzerinde önemli bir yordayıcı olduğunu gösterirken anlaşılabilirlik ve yönetilebilirliğin anlamlı yordayıcılar olmadığını göstermektedir. Bu durum aile içinde pandemi

dönemindeki yaşam olayları ile mücadele etmeyi anlamlı görmenin çatışmayı azaltıcı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda araştırmanın bu bulgusu değerlendirildiğinde bireylerin sorunlarını çözmeye yönelik motivasyonu pandemi döneminde yaşanan aile içi çatışmaları azaltmaktadır. Alan yazında yer alan çalışmalarda aile bütünlüğü duygusunun bireylerde psikolojik sıkıntılara neden olan stresi azaltabileceği bu bağlamda da çatışmaları önleyebileceği belirtilmektedir. Rivera ve diğerleri (2008) tarafından yapılan araştırmada aile bütünlük duygusunun kültürel çatışmalara aracılık eden psikolojik sıkıntıları azaltabileceği belirtilmektedir. Carlson (2011) tarafından yapılan araştırmada Latin etnik grubunda yer alan şizofreni hastalarının aile bütünlüğü, aile çatışması, psikolojik stres birlikte incelenmiş ve aile bütünlüğü ile hastalığın semptom şiddeti arasında negatif yönlü ilişkinin bulunduğu saptanmıştır. Buna göre; hastaların algıladıkları aile bütünlüğündeki azalma semptomlarında artışı beraberinde getirebilmektedir. Araştırmanın bu bulgusu alan yazında yer alan çeşitli çalışmalarla örtüşmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma, aile bütünlük (tutarlılık) duygusu ile Covid-19 pandemi sürecinde ailelerdeki çatışma ve birlik/beraberlik durumunu ele alan sınırlı sayıdaki çalışmalardan biridir. Bireylerin algıladıkları aile bütünlüğü duygusu ile aile sistemi içerisinde çatışma ve birlik/ beraberlik durumunun Covid-19 pandemi süreci öncesi ile karşılaştırılamaması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda bireylerin algıladıkları aile bütünlük (tutarlılık) duygusunun Covid-19 pandemi sürecinde eve kapanma, sosyal izolasyon gibi nedenlerle aile sisteminde meydana gelen stresin ve yaratabileceği çatışmaları azaltacak bir etmen olma özelliği taşıdığı belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırma, aile bütünlük duygusunun artırılmasına dönük çalışmaların ailelerin kriz durumları ile baş etmelerine ve stres yönetimine katkı sunarak aile içi çatışmaların önlenmesinde önemli rol oynayabileceğini göstermektedir.

Kaynakça

- Amir, H. (2017). Psychology – child emotions the link between inter-parental conflict and health emotional development of children. *Journal of Psychology & Clinical Psychiatry*, 7 (2), 1-4. doi:10.15406/jpcpy.2017.07.00431
- Anderson, K. H. (1998). The relationship between family sense of coherence and family quality of life after illness diagnosis. Collective and consensus views. H. I. McCubbin, E. A. Thompson, A. I. Thompson, & J. E. Fromer (Eds.), *Stress, coping, and health in families. Sense of coherence and resiliency* In (pp. 169–189). Thousand Oaks: SAGE.
- Antonovsky, A. (1979). *Health, stress and coping*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Antonovsky, A. (1987). *Unraveling the mystery of health*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Antonovsky, A., & Sourani, T. (1988). Family sense of coherence and family adaptation. *Journal of Marriage and the Family*, 50, 79–92.
- Attanasio, O., Blundell, R., Conti, G. & Mason, G. (2020). Inequality in socio-emotional skills: A cross-cohort comparison. *Journal of Public Economics*, 191, 1-32. doi: 10.1016/j.jpubeco.2020.104171
- Behar-Zusman, V., Chavez, J.V. & Gattamorta, K. (2020). Developing a measure of the impact of covid-19 social distancing on household conflict and cohesion. *Family Process*, 59 (3), 1045-1059. doi: 10.1111/famp.12579
- Brown, S. M., Doom, J. R., Lechuga-Peña, S., Watamura, S. E., & Koppels, T. (2020). Stress and parenting during the global covid-19 pandemic. *Child Abuse & Neglect*, 110(2) 104699, 1-12. doi:10.1016/j.chiabu.2020.104699
- Büyüköztürk, Ş. (2015). *Sosyal bilimler için veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cao, X., Jiang, X., Li, X., Hui Lo, M. J., & Li, R. (2013). Family functioning and its predictors among disaster bereaved individuals in china: eighteen months after the wenchuan earthquake. *PLoS ONE*, 8(4), e60738. doi: 10.1371/journal.pone.0060738
- Carlson, R.G. (2011). *Communication deviance, expressed emotion, and family cohesion in schizophrenia doctor of philosophy*. Erişim adresi: https://scholarship.miami.edu/discovery/delivery/01UOML_INST
- Chew, Q., Wei, K.C., Vasoo, S., Chua, H.C., & Sim, K. (2020). Narrative synthesis of psychological and coping responses towards emerging infectious disease outbreaks in the general population: Practical considerations for the COVID-19 pandemic. *Singap. Med. J.*, 61, 350–356. doi: 10.11622 / smedj.2020046
- Conger, R. D., Wallace, L. E., Sun, Y., Simons, R. L., McLoyd, V. C., & Brody, G. H. (2002). Economic pressure in African American families: A replication and extension of the family stress model. *Developmental Psychology*, 38(2), 179-193. doi: 10.1037/0012-1649.38.2.179.
- Constantine, M. G., & Flores, L. Y. (2006). Psychological distress, perceived family conflict, and career development issues in college students of color. *Journal of Career Assessment*, 14, 354–369. doi: 10.1177/1069072706286491
- Cummings, M. E., Koss, K. J., & Davies, P. T. (2015). Prospective relations between family conflict and adolescent maladjustment: Security in the family system as a mediating process. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43, 503–515. doi: 10.1007 / s10802-014-9926-1
- Çay, M. (2021). Yaşlılar ve yetişkinlerde koronavirüs (covid-19) salgının etkileri ve koronavirüs korkusu. *Toplum ve Sosyal Hizmet, Covid-19 Özel Sayı Cilt 1*, 87-102. DOI: 10.33417/tsh.985703
- Çeçen, A. R. (2007). Aile bütünlük (tutarlılık) duygusu ölçeği (ABDÖ-K) kısa formunun Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(3), 1199-1220.
- Eriksson, M., & Lindstrom, B. (2007). Antonovsky's sense of coherence scale and its relation with quality of life: a systematic review. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 61(11), 938–944. doi:10.1136/jech.2006.056028
- Feldman, D. B., Einav, M., & Margalit, M. (2018). Does Family Cohesion Predict Children's Effort? The Mediating Roles of Sense of Coherence, Hope, and Loneliness. *The Journal of Psychology*, 152(5), 276–289. doi:10.1080/00223980.2018.1447434
- Fosco, G. M., & Lydon-Staley, D. M. (2019). Implications of family cohesion and conflict for adolescent mood and well-being: Examining within- and between-family processes on a daily timescale. *Family Process*, 59(4), 1672-1689. doi:10.1111/famp.12515

- Frontini, R., Canavarro, M. C., & Moreira, H. (2018). Family cohesion and psychopathological symptoms in pediatric obesity: Is there an indirect effect?. *Children's Health Care*, 47, 101–117. doi: 10.1080/02739615.2017.1316199
- Halliday, J. A., Palma, C. L., Mellor, D., Green, J., & Renzaho, A. M. N. (2013). The relationship between family functioning and child and adolescent overweight and obesity: a systematic review. *International Journal of Obesity*, 38(4), 480–493. doi:10.1038/ijo.2013.213
- Janssen, L.H.C., Kullberg, M. L. J., Verkuil, B., van Zwieten, N., Wever, M.C.M., van Houtum, L.A.E.M., Wentholt, W.G.M., & Elzinga, B.M. (2020). Does the COVID-19 pandemic impact parents' and adolescents' well-being? An EMA-study on daily affect and parenting. *PLoS ONE*, 15(10):1-21. doi: 10.1371/journal.pone.0240962
- Kalil, A., Mayer, S., & Rohen Shah. (2020). Impact of the COVID-19 crisis on family dynamics in economically vulnerable households [Working Paper]. Erişim adresi: https://bfi.uchicago.edu/wp-content/uploads/2020/10/BFI_WP_2020143
- Kalil, A., Ryan, R., & Corey, M. (2012). Diverging destinies: Maternal education and the developmental gradient in time with children. *Demography*, 49(4), 1361-1383. doi: 10.1007 / s13524-012-0129-5.
- Kobasa, S. C., Maddi, S. R., & Kahn, S. (1982). Hardiness and health: A prospective study. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42 (1), 168–177.
- Kuhfeld, M., Soland, J., Tarasawa, B., Johnson, A., Ruzek, E., & Liu, J. (2020). Projecting the potential impact of COVID-19 school closures on academic achievement. *Educational Researcher*, 49(8), 549–565. doi:10.3102/0013189x20965918
- Lefebvre, R., Fallon, B., Van Wert, M., & Filippelli, J. (2017). Examining the relationship between economic hardship and child maltreatment using data from the ontario incidence study of reported child abuse and neglect-2013 (OIS-2013). *Behavioral Sciences*, 7,6, 1-12. doi:10.3390/bs7010006
- Leidy, M. S., Guerra, N. G., & Toro, R. I. (2010). Positive parenting, family cohesion, and child social competence among immigrant Latino families. *Journal of Family Psychology*, 24, 252–260. doi: 10.1037/a0019407.
- Limcaoco, R.S.G., Mateos, E.M., Fernandez, J.M., & Roncero, C. (2020). Anxiety, worry and perceived stress in the world due to the COVID-19 pandemic preliminary results. *Medrxiv*. 1-11. doi: 10.1101/2020.04.03.20043992.
- Łuszczki, E., Bartosiewicz, A., Pezdan-Śliż, I., Kuchciak, M., Jagielski, P., Oleksy, Ł., Stolarczyk, A., & Dereń, K. (2021). Children's Eating Habits, Physical Activity, Sleep, and Media Usage before and during COVID-19 Pandemic in Poland. *Nutrients*, 13(7), 2447. doi:10.3390/nu13072447
- Lustig, D. C., & Akey, T. (1999). Adaptation in families with adult children with mental retardation: Impact of family strengths and appraisal. *Education and Training in Mental Retardation and Development Disabilities*, 34, 260–270.
- Margerison-Zilko, C., Goldman-Mellor, S., Falconi, A., & Downing, J. (2016). Health impacts of the great recession: A critical review. *Current Epidemiology Reports*, 3, 81–91. Doi: 10.1007 / s40471-016-0068-6.
- Moen, Ø. L., & Hall-Lord, M.L. (2016). Reliability and Validity of the Norwegian Family Sense of Coherence Scale. *Open Journal of Nursing*, 6 (12). 1075-1086.
- Ngai, F. W., & Ngu, S. F. (2011). Translation and validation of a Chinese version of the family sense of coherence scale in Chinese childbearing families. *Nursing Research*, 60, 295–301. doi: 10.1097/nnr.0b013e3182269b00
- Ngai, F.W., & Ngu, S.F. (2012). Family sense of coherence and quality of life. *Quality of Life Research*, 22(8). 2031–2039. doi:10.1007/s11136-012-0336-y
- O'Sullivan, T.L., Amaratunga, C., Phillips, K.P., Corneil, W., O'Connor, E., Lemyre, L., & Dow, D. (2009). If schools are closed, who will watch our kids? Family caregiving and other sources of role conflict among nurses during large-scale outbreaks. *Prehospital And Disaster Medicine*, 24(4): 321-325.
- Öztürk, M. S., Yılmaz, N., Demir Erbil, D., & Hazer, O. (2020). Covid-19 pandemi döneminde hane halkı ndaki çatışma ve birlik-beraberlik durumunun incelenmesi. *Turkish Studies*, 15(4), 295-314. Doi: 10.7827/TurkishStudies.44424.
- Özvarış, Ş.B. (2015). Toplumsal cinsiyet, çalışma yaşamı ve kadın sağlığı. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*. 56:37-43.
- Priest, J. B., & Denton, W. (2012). Anxiety disorders and Latinos: The role of family cohesion. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 34, 557–575.
- Rivera, F. I., Guarnaccia, P. J., Mulvaney-Day, N., Lin, J. Y., Torres, M., & Alegría, M. (2008). Family Cohesion and its relationship to psychological distress among latino groups. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 30(3), 357–378.

- Rodríguez. S., Valle. A., Piñeiro. I., Rodríguez-Llorente. C., Guerrero. E., & Martins. L. (2020). Sociodemographic characteristics and stress of people from Spain confined by COVID-19. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 10(4), 1095–1105. doi:10.3390/ejihpe10040077
- Sagy, S. (1998). Effects of personal, family and cohesion characteristics of emotional reactions in a stress situation: The Golan Heights negotiations, *Youth and Society*, 29, 311-329.
- Schneider, W., Waldfogel, J., & Brooks-Gunn, J. (2017). The great recession and risk for child abuse and neglect. *Children and Youth Services Review*, 72, 71–81. doi: 10.1016/j.chilcyouth.2016.10.016
- Stroebe, W., & Stroebe, M. S. (1995). *Social psychology and health*. Buckingham, UK: Open University Press.
- Şahin, E. (2019). Farklı sosyo-kültürel yapılardan gelmiş evli bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük duygusu arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul). Erişim adresi: <https://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12436/1427>